

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКЕ ТЕРИТОРІАЛЬНЕ ВІДДІЛЕННЯ
МАЛОЇ АКАДЕМІЇ НАУК

АНАЛІЗ ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Роботу виконала
Гулих Олександра Геннадіївна,
учениця 201 групи

Науковий керівник
викладач економіки
Дяченко Н. О.

Красноармійськ

2005

Зміст

Вступ

Розділ 1. Загальна характеристика економічних явищ

1.1 Засоби регулювання національної економіки

1.2 Цикли ділової активності

1.3 Кейнсіанська теорія

Розділ 2. Інфляція та антиінфляційна політика держави

2.1 Основне поняття інфляції

2.2 Типи і причини інфляції

2.3 Антиінфляційний та дефляційний розрив

2.4 Антиінфляційні методи

2.5 Динаміка інфляційних процесів

2.6 Підсумки економічної ситуації в Україні за перше півріччя 2005 року

Розділ 3. Інші макроекономічні показники національної економіки

3.1 Безробіття: основні визначення та вимірювання

3.2 Різновиди безробіття. Повна зайнятість. Природний рівень безробіття.

Концепція NAIRU

3.3 Аналіз безробіття в Україні

Заклучення

Список використаної літератури

Вступ

Макроекономіка – економічна теорія, яка включає у себе розглядання закономірностей взаємодії величин, а також дає опис функціонування систем національної економіки. Ця теорія дає чіткі рекомендації зі стабілізації економіки країни, вивчає механізм правління держави.

Історично склалося так, що найважливіша функція уряду – забезпечувати повну зайнятість ресурсів і стабільний рівень цін. Жодна з відомих нині ринкових економічних систем не функціонує стихійно. При цьому напрямки й форми державного втручання змінюються відповідно до ситуації, що склалася у економічній системі. Вибір адекватної політики дозволяє запобігти інфляції та безробіттю. Маніпулювання податками й розмірами видатків бюджету, контроль за цінами – є одним з головних інструментів, за допомогою яких може здійснюватися подолання вище згаданих факторів.

Як відомо, сучасне економічне становище характеризується нестабільністю, отже, Україна знаходиться у передкризовому становищі згідно фазам економічного циклу.

У цій роботі були розглянуті такі питання: основне поняття й динаміка інфляції та безробіття, загальний розгляд економічної теорії нестабільності.

Розділ 1. Загальна характеристика економічних явищ

1.1 Засади регулювання національної економіки

Для регулювання економіки використовуються фінансово-кредитна, бюджетно-податкова системи право на власність, зовнішньоекономічні видатки, інформаційні потоки та інше. На сучасному етапі більшість країн, у тому числі й Україна дійшли висновку, що економічне зростання національної економіки необхідно розглядати як складову частину суспільного розвитку. У зв'язку з цим великого значення набувають такі проблеми великого значення як:

- економія природних ресурсів, охорона навколишнього середовища, у тому числі запобігання економічним зловживанням і катастрофам;
- підвищення сприйнятливості економіки до досягнень НТП;
- впровадження ресурсозберігальних технологій;
- скорочення нерівності в розподілі доходу;
- збереження моральних цінностей і традицій суспільства;
- розвиток творчого характеру праці і новаторського потенціалу людини тощо.

Для України зростання економіки та розвиток соціально-економічної перебудови припускає здійснення глобальних перетворень при проведенні реформ.

Постійне повторення періодів підйому і спаду економічної активності, що через зміни взаємозалежних показників – темпу економічного росту, рівнів зайнятості, виробництва й інфляції є економічним циклом. Він поділяється на такі фрази: криза, депресія, поживлення і підйом. У деяких джерелах можна побачити й інші назви цих фраз: пік, спад (рецесія, дно і поживлення), але економічна суть буде залишатися незмінною.

- Криза. Спостерігається спад виробництва, тобто зменшення об'ємів випуску продукції. Рівень зайнятості зменшується, ставка заробітної плати знижується, ставка відсотка підвищується, знижуються темпи економічного росту.

- Депресія. Спад виробництва припиняється. Рівень зайнятості падає. Обсяг інвестицій скорочується, тому що скорочується національний доход. Ставка відсотка зменшується.

- Пожвавлення. Випуск продукції збільшується до передкризового рівня, тобто спад виробництва замінюється піднесенням. Рівень зайнятості починає зростати, ставка відсотка зростає, ціни зростають.

- Підйом. Обсяги виробництва збільшуються до нового максимального рівня, що перевищує передкризовий. Зайнятість досягає природного рівня. Ціни ростуть, ставка відсотка збільшується, ставка заробітної плати збільшується, збільшується обсяг інвестицій, спостерігається економічний бум.

Існують дві тенденції цін: інфляція та дефляція.

Інфляція – стійка тенденція до підвищення середнього рівня цін.

Дефляція – стійка тенденція до зниження середнього рівня цін.

Це свідчить про те, що економічні умови ніколи не залишаються сталими. Економічне піднесення прокладає шлях до спаду. Уроки спаду ВВП, зайнятості та реальні доходи населення падають, прибутки зменшуються, люди втрачають роботу. В ідеальній економіці реальний ВВП зростав би швидкими, сталими темпами. Рівень цін, який визначається індексом споживчих цін чи дефлятором ВВП, залишався б незмінним або ж зростав досить повільно. В результаті незначними були б інфляція та безробіття. Ці два види економічної нестабільності будуть розглянуті у цій роботі.

1.2 Цикли ділової активності

Циклічно змінюються обсяг випуску, рівень зайнятості, безробіття, інфляції, процентної ставки, обсяг грошової маси тощо. Проте основними індикаторами фрази циклу служать:

- рівень зайнятості;
- рівень безробіття;
- обсяг випуску.

У галузях засобів виробництва і споживчих товарів тривалого вжитку на зміну економічних фаз реагують найбільше рівень зайнятості та обсяг випуску. В галузях, які випускають споживчі товари короткострокового використання. Коливання цих індикаторів фаз економічного циклу є значно меншими.

Фактичний реальний обсяг випуску коливається при цьому навколо потенційного рівня ВВП, під яким ми розуміємо обсяг виробництва за умови повної зайнятості ресурсів коливання фактичного обсягу ВВП навколо потенційного характеризується показником , який має назву “розрив ВВП” .

$$\text{Розрив ВВП} = \frac{Y}{y^*},$$

де Y – фактичний обсяг виробництва, y^* - потенціальний ВВП,

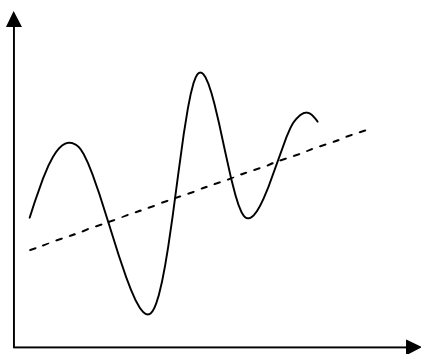
Коли $Y < y^*$ спостерігається відставання ВВП – обсяг продукції, який економіка втрачає через неповне використання свого виробничого потенціалу.

Коли $Y > y^*$ спостерігається ситуація перевищення фактичним ВВП свого потенційного рівня. Це явище зустрічається значно рідше ніж його виникнення здебільшого пов'язано з понад встановленими нормативами, понаднормова праця, залучення додаткових змін.

Отже, економічний цикл (цикл ділової активності) – це періодичний підйом або спад реального ВВП на фоні загальної тенденції до зростання.

Причинами циклічності можуть бути:

- НТР, які вживають на інвестиції та споживчі витрати, відповідно на виробництво, зайнятість і рівень цін;
- Політичні і випадкові події;
- Зміни в кредитно – грошової політиці;
- Нестача національних інвестицій.

Серед цих причин у нашій державі спостерігаються саме зміни цін на нафту, газ, цукор:

За заявою Міністерство аграрної політики України пропонує збільшити ціни на цукровий буряк врожаю поточного року до 225 грн (тому, мінімальну ціну на цукор до 3,150 тис.грн./тону (від 8 серпня 2005 р.). Це питання мало бути розглянуте на засіданні Кабінету міністрів та з 1 вересня 2004р до 1 вересня 2005р. У рамках встановлених їм цін (квот) на рівні 2370 грн та 165 грн за тону (з урахуванням ПДВ).

1.3 Кейсіанська теорія

Кейсіанська теорія нестабільності прямо передбачує необхідність проведення державної економічної політики. З точки зору кейсіанства недостатність валових видатків призводить до збільшення безробіття, лишок

валових видатків породжує інфляцію. Таким чином, правлінню необхідно загальні видатки в економіці, коли вони занадто високі та навпаки, збільшувати видатки, коли вони занадто низькі.

Фіскальна політика базується на двох основних висновках економічної науки.

- По перше, збільшення державних видатків збільшує загальну пропозицію та веде до розширення об'єму випуску продукції та рівня зайнятості.

- По друге, збільшення суми податків скорочує особистий прибуток домашніх господарств та призводить до скорочення видатків, об'єму випуску продукції та зайнятості.

Фіскальна політика може як по різному впливати на стабільність національної економіки. Якщо правління використовує міри фіскальної або грошової політики, намагаючись приблизити об'єм випуску продукції до її потенціального рівня і підтримати стабільність цін, це називається політикою стабілізації.

Політика стабілізації представляє собою дії правління за контролем над економічною ситуацією з метою максимально приблизити рівень ВВП до його потенціального рівню і підтримати низькі стабільні темпи інфляції. Метою політики економічного росту є збільшення фактичних об'ємів ВВП. Політика обмеження ділової активності, навпаки, спрямована на зменшення реального об'єму ВВП порівняно з його потенціальним рівнем.¹ Бюджет — це детальний опис видатків, а також фінансових планів окремих громадян, компаній або правління. Бюджетний дефіцит — це перевищення розмірів державних видатків над розміром бюджетних надходжень. Коли правління має дефіцит бюджету, то його прибуток більше витрат.

Який же вплив поняття динаміки бюджетного дефіциту на розвиток всієї економіки в цілому та її окремих показників? Бюджетний дефіцит потребує у фінансуванні та, як правило, це фінансування проводиться за

допомогою запозичень, як на внутрішньому, так и на зовнішньому ринках. Без сумніву іноді влада користується іншими методами фінансування, серед яких найбільш пагубним для економіки в цілому є інфляційне фінансування.

Розділ 2. Інфляція та антиінфляційна політика держави

2.1 Основне поняття інфляції

Інфляція – стійка тенденція до підвищення загального рівня цін. Під цим поняттям розуміють знецінення грошової одиниці і систематичне зростання цін. Цей процес властивий більшості економічно розвинутих і країн, які розвиваються.

Це поняття супроводжується порушенням законів грошового оборту, отже головною причиною розвитку є прагнення витратити суспільством більшого, ніж передбачено економічним балансом держави. Як наслідок перевищується обсяг максимального видобутку продукції в зв'язку з чим відбувається підвищення цін на неї.

Рівень інфляції – відносна зміна середнього(загального) рівня цін визначається різними ціновими індексами: індексом Ласпейреса, індексом Пааше та індексом Фішера.

2.2 Типи і причини інфляції

Інфляція попиту виникає як наслідок надлишкових сукупних витрат (сукупного попиту) в умовах, близьких до повної зайнятості.

Інфляція витрат виникає як наслідок підвищення середніх витрат на одиницю продукції і зниження сукупної пропозиції.

Цей тип інфляції призводить до стагфляції, тобто до одночасного росту інфляції і безробіття на фоні спаду виробництва (стагнація в поєднанні з інфляцією). Підвищення середніх витрат скорочує прибуток фірм, що призводить до зниження випуску фірм і падіння сукупної пропозиції в цілому. При старому рівні сукупного попиту зниження сукупної пропозиції до росту середнього рівня цін і збільшенню темпів інфляції. Причини підвищення середніх витрат виробництва:

- підвищення нормальної заробітної плати, що врівноважується збільшенням продуктивності праці;
- підвищення цін на сировину;
- збільшення податків і ріст “податкового клинцю”.

Інфляція витрат відомою мірою самообмежена: спад виробництва, тому що при зростаючому рівні безробіття нормальна заробітна плата поступово знижується.

Латентна (подавлена) інфляція – вид інфляції закритого типу, коли вона проявляється не у відкритому зростанні цін, а у вигляді постійного дефіциту товарної маси, або падіння якісних характеристик продукції (властива адміністративній економіці); або проявляється у відсутності платоспроможного попиту у зв’язку з затримкою виплат заробітної плати, пенсій, стипендій тощо (властива перехідній економіці).

Поєднання інфляції попиту й інфляції витрат утворює інфляційну пружину, у котрій збільшені інфляційні чекання економічних агентів виконують роль передатного механізму. Бюджетно-податкова або кредитно-грошова експансія, спрямована на короткострокове стимулювання сукупного попиту, викликає інфляцію попиту з наближенням економіки до стану повної зайнятості ресурсів. В умовах інфляції попиту економічні агенти поступово коректують свою поведінку: ставки номінальної заробітної плати підвищуються в нових трудових угодах відповідно до зрослих інфляційних чекань. Підвищення ставок номінальної заробітної плати викликає ріст середніх витрат виробництва, що є основною для розгортання інфляції витрат. Якщо уряд і Національний банк не мають у своєму розпорядженні інструментів управління інфляційними чеканнями, то на основі пружини “заробітна плата – ціни виникає гіперінфляція.

Вона являє собою некеровану інфляцію зі швидким темпом росту цін, що робить особливо руйнівним вплив на зайнятість і випуск, тому що в цих умовах економічно вигідно вкладати кошти в спекулятивні операції, а не в інвестиції ситуація недовіри до непослідовної політики уряду і

Національного банку, характерна для багатьох перехідних економік, є придатним “середовищем” для розгортання некерованої інфляції.

Основні витрати непередбаченої інфляції пов’язані з перерозподілом доходів:

- перерозподіл доходу між домашніми господарствами і державою. При інфляції одержувачі доходу у вигляді заробітної плати втрачають його частину, оскільки купівельна спроможність середньої заробітної плати зменшується. Платиться інфляційний податок – “сеньйораж”, що одержує держава;

- перерозподіл національного доходу між учасниками виробництва й одержувачами трансфертних виплат. Прибутки учасників виробництва ростуть в умовах інфляції. Одержувачі ж трансфертних виплат втрачають частину доходу, оскільки номінальні ставки пенсій і виплат часто не індексуються;

- перерозподіл прибутку між працею і капіталом. Ціни на блага змінюються швидко, а ціна праці збільшується, але з запізненням;

- перерозподіл від кредиторів до дебіторів. Дебітори повертають борг грошима з купівельною спроможністю, що зменшилась. Одним з основних дебіторів є держава (державні облігації, акції і т.д.).

Інші витрати інфляції:

- утруднення планування господарської діяльності;
- витрати, що виникають при боротьбі з інфляцією (безробіття).

Вплив інфляції на рівень реальних доходів суперечливий. Інфляція по-різному впливає на перерозподіл прибутків у залежності від того, чи є вона очікуваною або непередбаченою.

Непередбачена інфляція призводить до зниження усіх видів доходів і “субсидіює” тих економічних агентів, чії номінальні прибутки зростають швидше, ніж середній рівень цін. В умовах несподіваної інфляції одержувачі позичок виграють за рахунок кредиторів, тому що борги повертаються грошима, що знецінились. Уряди, що нагромадили значний державний борг,

нерідко проводять політику короткострокового стимулювання інфляції, що сприяє відносному знецінюванню заборгованості.

Якщо економічні агенти мають диверсифіковані джерела доходів, то вони можуть одночасно “виграти” і “програти” в умовах росту рівня інфляції. В Україні й інших перехідних економіках наслідки інфляції видаються важкими для значного числа сімей тому, що в дореформених економіках основним видом сімейного доходу була фіксована заробітна плата. З реформуванням систем оплати праці і розширенням числа джерел доходів негативні наслідки інфляції можуть бути поступово еліміновані.

У випадку очікуваної інфляції одержувач доходу може вжити заходи, щоб запобігти або зменшити негативні наслідки, що, у іншому випадку, відіб'ються на розмірі його реального доходу. Корегування номінальних доходів може бути здійснене з урахуванням рівняння Фішера, яке показує, що номінальна процентна ставка може змінюватися під впливом двох причин: внаслідок зміни реальної процентної ставки або ж внаслідок зміни рівня інфляції. Воно має такий вигляд:

$$i = r + \pi$$

У відповідності з рівнянням Фішера, збільшення рівня інфляції на 1% призводить до підвищення номінальної процентної ставки на 1%. Це співвідношення між рівнем інфляції і номінальною процентною ставкою має назву ефекту Фішера.

При визначенні чинників інфляції розрізняють монетарні і немонетарні пояснення інфляції, що можуть перетинатися в економічній реальності.

Інфляція виникає, якщо:

- темп приросту номінальної кількості грошей перевищує темп приросту реального національного доходу при незмінній швидкості обертання грошей. Підтримують прихильники монетарних пояснень

інфляції. Банківська система для покриття зростаючих витрат держави (бюджетного дефіциту) припускає додаткову емісію грошей;

- швидкість обертання грошей перевищує ріст реального національного доходу при незмінній номінальній кількості грошей. Попит на гроші падає, тобто збільшуються витрати на їхнє утримання внаслідок підвищення швидкості розрахунків або заміни грошей цінними паперами;

- номінальна кількість грошей і швидкість їхнього обертання перевищують ріст реального національного доходу. Є підставою для немонетарних пояснень інфляції.

Монетаристи підтверджують, що головною умовою існування інфляції є збільшення грошової маси.

Причини інфляції з погляду немонетарної теорії :

- перерозподіл національного доходу;
- збільшення сукупного попиту;
- зміна структури попиту;
- адміністративне підвищення цін монополіями, олігополіями і державою.

2.3 Антиінфляційний та дефляційний розрив

Коливання рівноважного рівня випуску навколо потенційного призводять до виникнення так званих рецесійних та інфляційних розривів.

Інфляційний розрив – величина, на яку повинен скоротитися сукупний попит (сукупні витрати) для того, щоб зменшити рівноважний рівень ВВП до не інфляційного рівня повної зайнятості. Подолання його можливе за рахунок стримування сукупного попиту. При цьому скорочення рівноважного сукупного доходу дорівнює:

ΔY = - інфляційний розрив \times мультиплікатор автономних витрат.

Інфляційний податок – вимушена плата всіх економічних агентів в результаті зростання середнього рівня цін, яка перерозподіляє частину їхніх доходів на користь держави:

$$IT = \pi(M/P),$$

Де IT – інфляційний податок; π – темп приросту інфляції за рік (%), M/P – рівень запасів грошових коштів економічних агентів у реальному вираженні.

Дефляційний (рецесійний, регресивний) розрив – величина, на яку повинен зрости сукупний попит (сукупні витрати) для того, щоб підвищити рівноважний рівень ВВП до не інфляційного рівня повної зайнятості. Подолання рецесійного розриву забезпечується стимулюванням сукупного попиту. При цьому приріст сукупного рівноважного доходу ΔY дорівнює:

$$\Delta Y = \text{дефляційний розрив} \times \text{мультиплікатор автономних витрат.}$$

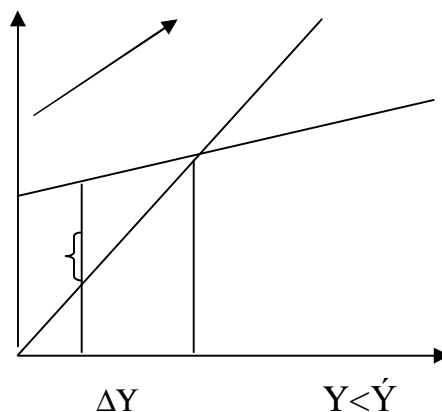

Рис. 1 Інфляційний розрив:

Y – фактичний рівноважний рівень виробництва,

\hat{Y} – потенційний рівень виробництва.

Y Рецесійний розрив

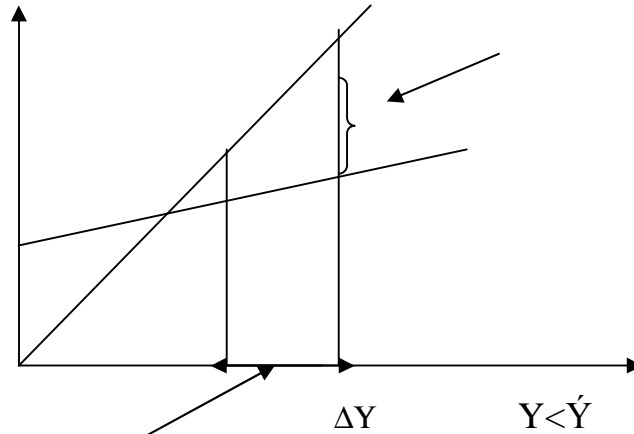

Рис.2 Рецесійний розрив

2.4 Антиінфляційні методи

Сеньйораж - доход держави, який вона отримує в процесі монетизації дефіциту бюджету. Сеньйораж виникає в умовах перевищення приросту грошової маси над приростом реального ВВП, наслідком чого є зростання середнього рівня цін.

Ефект Танзі-Олівера - свідомо затримка платникам податків термінів внесення податкових платежів в державним бюджет в умовах підвищеного рівня інфляції. Такий ефект спостерігається в процесі накопичення інфляційного тиску в економіці, коли створюються економічні стимули для перенесення термінів сплати податків, у зв'язку з тим, що під час затримки виникає знецінення грошей, в результаті якого виграє платник податків. В цьому випадку дефіцит держбюджету і загальна нестабільність фінансової системи можуть зрости.

Метою антиінфляційної політики є помірність рівня і керованість інфляції. Придушення інфляції необхідно при загрозі гіперінфляції. У зв'язку з тим, що головна причина інфляції криється в збільшенні грошової маси, то боротьба з нею передбачає скорочення темпу росту грошової маси, що викликає скорочення обсягу виробництва і падіння зайнятості. Уряд відшуковує шляхи скорочення темпів інфляції з найменшими витратами.

Шокова терапія – різке скорочення темпу росту грошової маси. При проведенні шокової терапії інфляційні чекання знижуються, тобто довіра до сильного і цілеспрямованого уряду зростає. Зниження інфляційних чекань понижує темпи інфляції. Шокова терапія сильно впливає на зайнятість і обсяг виробництва. При проведенні грошового обігу проводять грошові реформи (деномінацію, нуліфікацію, ревалоризації).

2.5 Динаміка інфляційних процесів

За степеню інтенсивності процесу розрізняють чотири типи інфляції: 1) нормальна, 2) помірна, 3) галопуюча та 4) гіперінфляція. При нормальній інфляції ціни ростуть повільно, примірно на 3-3,5%, при помірній - до 10% в год. При галопуючій інфляції ріст цін складає від 20 до 200% у рік. При гіперінфляції ціни ростуть «астрономічними» темпами. Гіперінфляцією признається ріст цін не менш 50% в місяць на протязі тривалого періоду часу – півріччя або більше... При гіперінфляції зростання цін за рік складає не менш ніж 130 раз.

В умовах помірної інфляції темп росту цін постійний. Номінальний валовий національний продукт зростає з урахуванням темпу інфляції, не змінюючи темпів росту реального валового національного продукту. При цьому очікуваний темп інфляції, як правило, ураховується у формальних та неформальних комерційних угодах. Така помірна інфляція типова для ринкової економіки. Вона триває довгий час і розглядається як нормальне економічне явище.

Відміна помірної, галопуючої та гіперінфляції зв'язані зі зміною вартості грошей та їх ролі в економіці. Так при помірній інфляції вартість грошей зберігається, тому відсутній ризик складання угод у номінальних цінах. При галопуючій інфляції більшість контрактів “прив’язується” до росту цін або до іноземної валюти, наприклад, до долару США. При

галопуючій інфляції гроші починають прискорено матеріалізуватися у товари, і кредит по звичайній ставці не надається.

У найбільш критичних своїх фазах інфляція переходить у так звану гіперінфляцію, у ході якої вартість грошей падає так швидко, що вони не в змозі виконувати свої головні функції. При такій інфляції держава несе додаткові розтрати, так як свої поточні видатки вона через взимання податків компенсує лише частково. Податки, сплачені більш дешевими грішми, компенсують частину реально використаних державою коштів.

При гіперінфляції гроші витісняються із обороту. На зміну товарно-грошовому обороту йде бартер. Розходження динаміки цін і заробітної плати стає катастрофічним і починає впливати на рівень життя навіть найбільш забезпечених шарів населення.

Наростання інфляції від помірної до галопуючої, а потім і гіперінфляції не неминуче. Гіперінфляція – явище рідкісне для країн із ринковою економікою, чого не можна сказати про галопуючу інфляцію. Остання час від часу розгоряється навіть у промислово розвинених країнах. Головна тенденція держав таких як США – помірна інфляція. Державне втручання, яке направлене на регулювання грошового обороту використання системи оподаткування дозволяє утримувати інфляцію у економічно допустимих рамках.

У період функціонування класичного ринкового господарства будь-яке падіння виробництва неминуче супроводжувалось різким зниженням цін. У двадцятому сторіччі ця закономірність не простежувалася, перед усім, у силу монополізації економіки і ефективності державного регулювання. У економіці західних держав у останні десятиріччя високі темпи інфляції неодноразово спостерігалися навіть у періоди спаду виробництва. Найбільш характерний приклад такого явища -1972-1974 гг. період «нефтяної» кризи, визваної різким збільшенням цін на паливо країнами ОПЕК. Явище стагфляції, яке спостерігалось у ті роки представляло собою типову структурно економічну кризу. Збільшення цін на паливо, з одного боку,

викликало згортання виробництва у енергоміських підприємствах, а з іншого боку стимулювало випуск обладнання на основі ресурсозберігаючих технологій. Це потребувало докорінної перебудови усіх натурально-вартісних пропорцій, їх притирки, взаємо пристосування на основі співвідношення платездатних пропозиції та вартості. Все це вилилося у тривалий процес, у ході якого ціни у силу особливостей сучасної економіки мали можливість змінюватися у бік збільшення. Таким чином, в умовах структурної кризи інфляція проявилася як об'єктивний процес, провокуючий формування нових макроекономічних пропорцій.

2.6 Підсумки економічної ситуації в Україні за перше півріччя 2005 року

(Із виступу Президента України В. Ющенка на розширеному засіданні уряду, присвяченому підсумкам діяльності за перше півріччя 2005 р.)

Як повідомляє всеукраїнське видання журналу “Казна”, Президент України В. Ющенко заявив, що в першому півріччі поточного року більшість завдань, які стояли перед урядом, виконано. Ним було повідомлено, що рівень зростання ВВП становив 4%, а рівень інфляції – 6,4%. Глава держави вважає 4% зростання ВВП “після тих стресів, які сталися в Україні на ринку нафтопродуктів, у галузі металургії і девальвації курсу” є досить позитивним показником, що “засвідчує високу динаміку української економіки”. “ 4% ВВП для сьогоднішнього стану економіки Східної Європи чи країн СНД – це один із добрих показників,” – сказав він.

Президент також повідомив, що за перше півріччя обсяг промислового виробництва в Україні зріс на 5%, валова продукція сільського господарства – на 6%, експорт товарів і послуг на 10, імпорт – на 26, оборот роздрібною торгівлі – на 19,8%. Реальні доходи населення на січень–травень 2005 року зросли, за інформацією В. Ющенка, на 26,2%, реальна заробітна плата – на 17%, доходи зведеного бюджету – в 1,5 рази, прибуток підприємств – на 40%,

інвестиції в основний капітал – на 15%. Він, зокрема, поінформував, що за перше півріччя поточного року середня заробітна плата в Україні зросла на 17%, мінімальна – на 30,8%, мінімальна пенсія – на 16,6% і середня пенсія – на 20,8%. У промисловості заробітна плата зросла на 28,7%, в галузі освіти – на 44,3%, у сфері охорони здоров'я – на 40,3% і в галузі культури – на 56,7%. Крім цього, допомога по догляду за дитиною до трьох років зросла на 12,5%, допомога самотнім матерям на дітей до шести років – на 5,8%, а допомога дітям інвалідам до шести років – у 1,5 рази.

При цьому, зазначив Президент, дуже важливо, що в цей період вдалося втримати контроль за споживчими цінами, і за перше півріччя рівень інфляції в Україні становив 6,4%. “Динаміка інфляції чудова, і це означає, що за останніми викликами контролю за роздрібними цінами завдання виконано,” – сказав В. Ющенко. За його словами, 6,4% інфляції – це той макроекономічний показник, що відповідає цінній концепції 2005 р.

За січень-червень поточного року інфляція споживчих цін перевищила минулорічну за відповідний період на 2 відсотки (6,4 проти 4,4 відсотка). Тому пріоритетом і надалі має залишатися нормалізація цінового тиску, навіть якщо вона викличе послаблення інших макроіндикаторів. Орієнтація на досягнення нормативного зростання ВВП може погіршити перспективу довготермінового піднесення. Він, як відомо, неможливий при сталому перевищенні інфляцією межі безпечного порогового значення, що становить 10 відсотків. Ціновий тренд у червні залишився низхідним. Якщо у другому кварталі минулого року ціни зросли на рівні попереднього (2,2 відсотка), то цьогоріч майже наполовину повільніше (2 відсотки проти 4,4 відсотки). Як висновок – сформована дезінфляційна тенденція: у другому кварталі споживчі ціни зростали затухаючим темпом (фаза ремісії). Не підтвердилося припущення щодо уповільнення рухливості монетарних агрегатів. Нацбанк дегенерував грошову пропозицію через зменшення чистих нетто-інтервенцій: якщо за шість місяців 2004 року чиста кредитна емісія зросла на 31,7 відсотка, то протягом січня-червня поточного – на 24,2 відсотка. Але

фіскальна активність экс-уряду компенсувала таке монетарне стиснення. В цілому монетарно-фіскальне управління сприяло утриманню інфляції під контролем, хоч внесок бюджетної політики мав відмінності.

Але не дивлячись на тогорічний рівень, варто звернути увагу на те, що у минулому році випереджуючими темпами збільшувалися ціни виробників промислової продукції. На протязі дев'яти місяців 2004 року у Донецькій області вони зросли майже на третину, а в цілому за рік на 40%. Зараз, імовірно, відбувається передача на споживчий ринок накопленого інфляційного потенціалу. З'явилися основи запевняти, що він вже вичерпаний: у вересні 2004 року оптові ціни у промисловості області були вищі, ніж у грудні 2004 року, лише на три відсотки. Можливо, і споживчі ціни урівноважаться. Існують також багато факторів, здатних збільшити рівень інфляції. Наприклад, різка зміна збільшення цін на картоплю.

Розділ 3. Інші макроекономічні показники національної економіки

3.1 Безробіття: основні визначення та вимірювання

Другою серйозною макроекономічною проблемою є безробіття. Поняття “повна зайнятість” досить складне у плані визначення. На перший погляд, його можна було б трактувати в тому розуміння, що всі 100% робочої сили мають роботу. Проте це не так. Певний рівень безробіття вважається нормальним і цілком виправданим.

Робоча сила. Особи поза робочою силою. Зайняті. Безробітні. Рівень безробіття

У відповідності з міжнародними стандартами, розробленими у 1983р. Міжнародною організацією праці (МОП), все населення можна поділити на три категорії:

1) зайняті – це ті люди, які виконують будь-яку оплачувану роботу, а також ті, що мають роботу, але тимчасово не працюють через хворобу, страйк чи відпустку. До цієї категорії належать і ті, хто зайнятий неповний робочий день;

2) безробітні – ті, хто не має роботи, але шукає її або чекає, щоб повернутися на попереднє місце роботи. Конкретніше: людина вважається безробітною, коли вона відповідає трьом категоріям, які мають місце одночасно:

- “без роботи”;
- “робить активні спроби знайти роботу”;
- “готова відразу ж стати до роботи”.

Зайняті і безробітні становлять робочу силу, або економічно активне населення в даний момент часу;

3) особи поза робочою силою, або економічно неактивне населення – це перш за все люди у віці до 16 років, а також ті, хто перебуває в спеціалізованих установах (наприклад, психіатричних диспансерах,

лепрозоріях, виправних закладах тощо); до цієї категорії належать і особи, що вибули зі складу робочої сили, - дорослі, які потенційно мають можливість працювати, але не працюють і не шукають роботи (навчаються, перебувають на пенсії, надто хворі, щоб працювати, або просто не шукають роботи).

Таким чином,

Населення = Робоча сила + Особи поза робочою силою

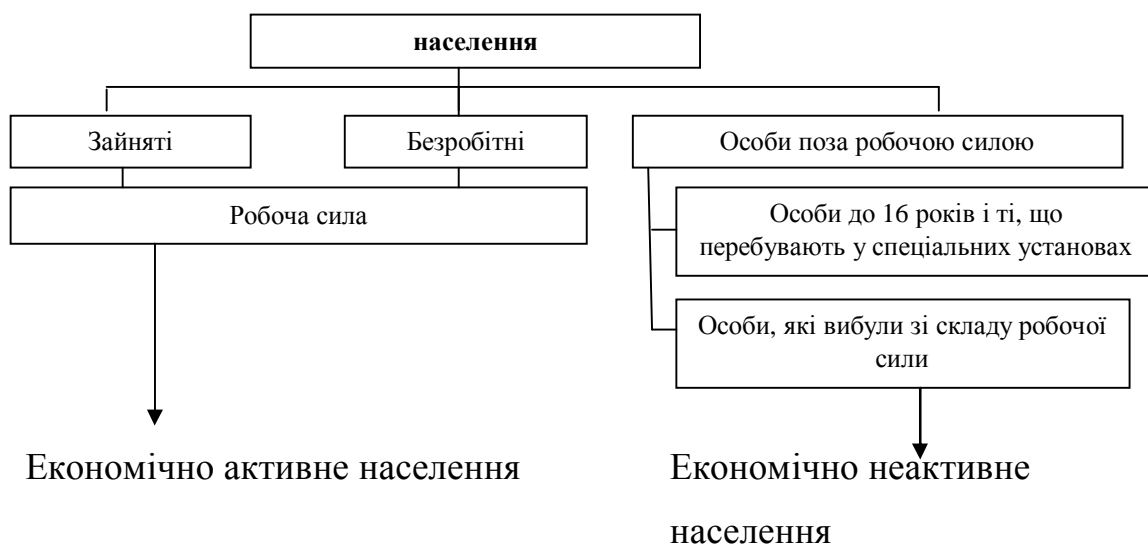
Робоча сила = Зайняті + Безробітні

Рівень безробіття визначається відношенням числа безробітних до чисельності робочої сили. Позначається і вимірюється у відсотках:

Рівень зайнятості визначається як частка від ділення числа зайнятих до чисельності населення у віці від 16 років і старше.

3.2 Різновиди безробіття. Повна зайнятість. Природний рівень безробіття. Концепція NAIRU

Економісти розрізняють три види безробіття: фрикційне, структурне і циклічне.

Фрикційне безробіття виникає внаслідок постійного руху населення між регіонами і видами праці, а також у різних стадіях життєвого циклу. Навіть якщо економіці притаманна повна зайнятість, завжди існують люди, які шукають роботу (після закінчення навчання або через переїзд в інше місце, через пошук роботи, яка відповідала рівневі їхньої кваліфікації чи уподобанням). Цей різновид безробіття вважається неминучим і певною мірою бажаним.

Структурне безробіття означає невідповідність між пропозицією праці та попитом на робочу силу. Така невідповідність виникає у зв'язку з технологічними змінами у процесах виробництва, коли попит на один різновид праці зростає, тоді як на інший зменшується, а пропозиція не може швидко пристосовуватися до цього. Структурна незбалансованість між видами діяльності виникає, коли, наприклад, одні сектори економіки розширюються, а в інших скорочуються обсяги виробництва (скажемо, попит на працю набірника в друкарні різко скоротився у зв'язку з переходом до комп'ютерного набору інформації; механізація та автоматизація виробничих процесів витісняє некваліфіковану і малоосвічену робочу силу). Структурне безробіття теж вважається неминучим.

Різниця між фрикційним і структурним безробіттям не дуже виразна. Суттєва відмінність полягає в тому, що “фрикційні” безробітні мають навички, які вони можуть продати, а “структурні” безробітні не можуть відразу отримати роботу без перепідготовки, додаткового навчання, а інколи і зміни місця проживання. Структурне безробіття характеризується більшою тривалістю, а тому вважається серйознішою проблемою у порівнянні з безробіттям фрикційним.

До циклічного безробіття призводить спад виробництва, тобто та фаза економічного циклу, яка характеризується недостатністю сукупних витрат. Коли сукупний попит на товари і послуги зменшується, зайнятість скорочується, а безробіття зростає. В період економічного спаду циклічне

безробіття доповнює фрикційне і структурне, а в періоди циклічного підйому воно відсутнє.

Повна зайнятість не означає абсолютної відсутності безробіття. Економісти розглядають фрикційне та структурне безробіття як абсолютно неминуче; отже, “повна зайнятість” не означає стопроцентну зайнятість робочої сили. Рівень безробіття за умов повної зайнятості дорівнює сумі рівнів фрикційного та структурного безробіття. Цей показник називають також природним рівнем безробіття і відповідає потенційному ВВП. Ця концепція в 1968 році вперше була запропонована Мілтоном Фрідманом незалежно від нього була розроблена Едмундом Фелпсом із Колумбійського університету. Слово “природний” тут означає, що фрикційне та структурне безробіття є неминучим тоді як циклічне безробіття можна побороти за допомогою засобів макроекономічної політики.

Різниця між фактичним та природним рівнем безробіття дає показник циклічного безробіття.

Ряд економістів вважають неприйнятним використання терміна “природний” стосовно безробіття, спричиненого структурними зрушеннями. Ось чому в макроекономічній літературі використовують як синонім ще й інший термін – (Non-Accelerating Inflation Rate of Unemployment), котрий зосереджує увагу на тому, що рівень природного безробіття відповідає станові макроекономічної рівноваги, при якому фактична інфляція дорівнює очікуваній.

Основними причинами існування стійкого рівня безробіття є

- виплата допомоги по безробіттю
- “ жорсткість ” заробітної плати.

Встановлення і виплата допомог по безробіттю підвищують природний його рівень, оскільки полегшують долю безробіття.

При визначенні ймовірності того, чи стануть працівники безробітними, і якщо так, то чи довго лишатимуться ними, вчені розраховують коефіцієнт

заміни. Він визначається співвідношенням доходу людини за умови, що вона безробітна, і доходу (після сплати податків), коли ж ця людина працює.

Допомога по безробіттю сприяє підвищенню його природного рівня, тому що:

- виплата допомоги по безробіттю дає людині можливість довше підшукувати собі роботу. Коли суми такої допомоги досить великі, безробітний не поспішатиме з пошуком роботи, оскільки не дуже скрутним за таких умов буде його життя. Чим більше коефіцієнт заміни, тим менш нагальна потреба шукати роботу;

- або одержувати допомогу по безробіттю, людям слід належати до “робочої сили”, тобто шукати роботу, навіть якщо вони насправді не хочуть працювати. Тоді їх враховують як безробітних. Якби допомоги по безробіттю не було, то окремих людей не зарахували б у складі робочої сили, і тоді “вимірюваний” рівень безробіття був би нижчий.

Незважаючи на те, що виплати допомоги по безробіттю підвищують природний рівень, скасувати такі виплати не можна. Якщо ми хочемо, аби трудові ресурси в економіці ефективно перерозподілялися, людям треба дати певний час для пошуків роботи. Було б недоцільно змушувати кваліфікованого робітника, щойно він втратив роботу, ставати до нової, некваліфікованої, бо він не може дозволити собі бути безробітним і втрачати час на пошуки роботи. Отже, навіть з погляду економічної ефективності, зводити виплати допомоги по безробіттю до нуля – не ідеальне рішення.

Ще одним фактором, який впливає на рівень безробіття, є так звана “жорсткість” заробітної плати, тобто її нездатність до гнучкої зміни.

Механізм впливу мінімальної заробітної плати на зайнятість і безробіття зображено на малюнку .

Спочатку уявимо, що мінімальної заробітної плати не існує. Рівні зайнятості та безробіття визначаються попитом і пропозицією. Рівноважне значення заробітної плати, при якому зайнято N_0 осіб, дорівнює W_0 (точка E, що відповідає природному рівневі безробіття). Нехай потім вводиться

мінімальна заробітна плата W_{MIN} . Мінімум перебуває на рівні, який перевищує величину заробітної плати, за умови, коли ринок праці у стані рівноваги. За такого рівня заробітної плати попит на працю становить лише N_1 і така ж кількість працівників зайнята. Але за такого рівня мінімальної заробітної плати бажає працювати N_2 осіб. Таким чином, мінімальна заробітна плата підвищує безробіття на $(N_2 - N_1)$ осіб. Вона також скорочує зайнятість на $(N_0 - N_1)$ працівників.

“Застигання” ринку праці в нерівноважному стані пов’язане із:

- 1) законодавчим встановленням мінімуму заробітної плати;
- 2) фіксацією рівня заробітної плати в колективних договорах з профспілками;
- 3) “стимулюючою заробітною платою”, яка встановлюється і підтримується фірмами для залучення кваліфікованої робочої сили, скорочення плинності кадрів та підвищення рівня продуктивності праці.

Рівень безробіття дуже відрізняється, залежно від груп населення за віком і професійним досвідом. Зокрема, рівень безробіття серед молоді набагато вищий, ніж в інших вікових групах. Тенденція до зростання природного рівня безробіття в довгостроковому періоді пов’язана із:

- збільшенням частки молодості в складі робочої сили;
- збільшенням частки жінок у складі робочої сили;
- прискоренням структурних зрушень в економіці;
- підвищенням рівня життя і намаганням “почекати” на гарні робочі місця.

Економічні та соціальні втрати від безробіття. Закон Оукена

Надмірне безробіття призводить до значних економічних та соціальних втрат. Головна “ціна” безробіття - не випущена продукція. Коли економіка не в змозі створити достатню кількість робочих місць для всіх, хто хоче і може працювати, потенціальне виробництво втрачається безповоротно. Безробіття надає змоги постійно рухатися вгору по кривій своїх потенційних

можливостей. Цю втрачену продукцію визначили як розрив ВВП. Чим більше рівень безробіття, тим значнішим буде відставання ВВП.

Відомий дослідним в царині макроекономіки Артур Оукен математично виразив зв'язок між рівнем безробіття та відставанням в обсязі виробленого ВВП. Цей зв'язок відомий нині як закон Оукена.

3.3 Аналіз безробіття в Україні

Одна з найбільш гострих соціально – економічних проблем є забезпечення зайнятості населення. На початку 2005 року у центрах зайнятості Донецької області було зареєстровано 64,3 тисячі безробітних, або 2,3 відсотки населення працездатного віку. Але більшість, не маючи роботу вважають за краще шукати роботу самостійно, не звертаючись за допомогою до державних установ

Для отримання повної інформації про стан ринку праці, органами державної статистики з 1995 року проводяться вибіркові обстеження економічної активності населення. Згідно з методологією Міжнародної Організації Праці, економічно активними особами вважаються чоловіки і жінки в віці від 15 до 70 років, які пропонують свою робочу силу. На відміну від економічно неактивного населення, до якого відносяться діти шкільного віку, студенти, пенсіонери, непрацездатні особи за інвалідністю, а також зайняті у домашньому господарстві особи та інші, вони потребують працевлаштування. Чисельність економічно активного населення Донецької області

Заключення

Задача перетворення економіки України в сучасну соціально орієнтовану ринкову модель з оптимальною структурою динамічного розвитку приводить нас до наступних висновків :

1) Зовнішнім проявом інфляції стає загальне зростання цін. Швидкість їх зростання визначається індексом цін.

2) Існує дві головні причини інфляції : надмірний попит і зростання витрат.

3) Інфляція приводить до негативних наслідків, серед яких знецінення заощаджень, скорочення рівня споживання, поглиблення майнової нерівності, зникнення стимулів до продуктивної праці, гальмування технічного прогресу, втрата цінами своєї регулюючої ролі, необхідність переходу до адміністративних методів регулювання економіки.

4) До стратегічних антиінфляційних заходів відносяться : обмеження кількості грошей в обороті за допомогою жорсткої державної політики в цій сфері, ослаблення інфляційного очікування за умови зростання довіри населення до уряду і підприємців, скорочення дефіциту бюджету, протидія зовнішньому інфляційному впливу, підвищення курсу національної валюти. До тактичних інфляційних заходів відносяться : підвищення рівня товарності господарства, роздержавлення економіки, стимулювання імпорту, обмеження ліквідності грошей.

Як висновок були виявлені такі тенденції. За даними масової інформації інфляція, як макроекономічний показник, порівняно з минулим роком досягає темпів значного росту і складає 11,6 відсотка. Порівняно з першим півріччям 2005 року цей показник збільшився на 5,2 відсотка, а порівняно з 2004, на 7,2 відсотка. Порівняно з цими показниками прожитковий мінімум складає на одну працездатну особу 386,73 грн. За останні місяці на деяких підприємствах (а також і на підприємствах нашого

міста) була нарахована компенсація за підвищення рівню інфляції, а відповідно і цін.

Список використаної літератури

1. Антонюк В.П., Рыбникова Г.И. Макроэкономика. Курс лекций. – Донецк, 1994.
2. Гладких Д. Бюджетный дефицит как фактор инфляции. – " Экономика Украины", 1998, №11.
3. Конюхова З.П., Носова О.В. Инфляция: конспект лекций. – Харьков, 1994.
4. Макаров Д. Экономические и правовые аспекты теневой экономики в России. – " Вопросы экономики", 1998, №3.
5. Соколик М. Оценка бедности в Украине в 1995-1996 годах. – "Экономика Украины", 1998, №1.
6. Черняк В. Как лечить инфляцию. – "Голос Украины", 1994, №3.
7. Савчук М. Инфляция в Украине: причины и состояние. – " Экономика Украины", 1994, №2.
8. Можина М. Анализ дифференциации доходов населения. – "Экономист", 1995, №1, с.33-42.
9. Смирнова И. Регулювання доходів населення як елемент соціальної політики. - "Экономист", 1994, №1, с.62-70.
10. Усов В.В. Деньги. Денежное обращение. Инфляция. – М., 1999.
11. Піддубник І. Інфляція : причини, наслідки, методи регулювання. – К., 1993.